

אתה הסיפור: המסר המהותי של הרבי

איפה המענה לטענת קורח? קורח נפל באדמה, אבל היכן התרופה שתרפא את הפצע העמוק שפרץ מעומק לבו ובוקע מהלבבות של רבים: **למה משה שווה יותר ממני?** איך בן הדוד שגדל אתי באותה ערוגה ושיחקנו אצל אותה הסבתא, המריא להיות ראש בני ישראל ואני הפכתי להיות עבדו?

הקנאה בהצלחה של האחר, היא תחושה שמטריפה את הדעת. משום שהאחר הוא הגרסה **המושלמת של עצמנו**. הקנאה מזכירה לנו כמה הישג קרוב ולאן אנחנו היינו מסוגלים להגיע אילו רק נולדנו עם ראש יותר מוכשר, פנים יותר נאות או מתחננים יותר טוב¹.

דומה כי הקנאה היא הרגש העז בתורה והיא המצוקה שמובילה את כל החטאים בספר בראשית. כבר החטא הראשון סובב סביב קנאה: הנחש מקנא באדם שיש לו את חווה, חווה מקנאת באדם שישא אישה אחרת אם תמות ולכן מכשילה אותו לאכול מהפרי, ואדם מקנא בקב"ה שידוע טוב ורע. אחר כך כל ספר בראשית נע סביב שבר דומה ששב על עצמו: האח הגדול מאבד את בכירותו לטובת אחיו הצעיר ויוצא למלחמה כדי לחזור לעליונותו. זה קורה אצל קין והבל, יצחק וישמעאל, יעקב ועשו, יוסף ואחיו, וכמעט מתרחש אצל מנשה ואפרים.

כך שקורח הוא רק האחרון בסדרה שמתפוצץ מהטענה "מדוע תתנשאו על קהל ה'?" מדוע אתם יותר חשובים ממני? אבל איפה המענה המיישב את הלב לטענתו המהדהדת?

אנו רוצים לפתח נקודה עצומה, שהיא יסוד היסודות של הערך העצמי. משה עונה לו במילים "בוקר וידוע ה' את אשר לו" ובכך רומז לו: **אתה הסיפור**. אתה עולם מלא בפני עצמך ובשבילך נברא העולם. הקב"ה השקיע בך כוחות עצומים ויצר אותך בתור **היחיד מסוגך שקיים**. בתור 'עשיר כקורח', הנך יכול לפתוח דרך לעשירים שישנו את העולם באחוה ונדיבות. אז אין לך סיבה להתעסק עם השליחות של משה - כי אמנם אינך יכול להיות משה, אבל גם **משה לא יכול להיות קורח**.

המסר הזה בולט שבעתיים בערב ג' תמוז. השדר המהותי שהעביר הרבי הוא: "אתה הסיפור". כמדומה שלא היה בהיסטוריית העולם, מנהיג שהקדיש את חייו להגיע לכל יהודי בודד. היו צדיקים שפתחו דלתותיהם בפני מי שהקיש עליהם, אבל לא היה אדם שהקדיש כל משאביו לדאוג לקהילה קטנה בקצה השני של העולם – שלא שמעה את שמעו ואינה נמנית על עדתו, חסידיו ושומעי לקחו.

לא הייתה זו רק אהבת ישראל, אלא **הערכת ישראל**. בחלק האחרון של השיעור, נביא רעיון מופלא בו מדגיש הרבי את ההבנה, שכל יהודי הוא עולם מלא. בכל אחד ישנה חביבות עצמית, שהופכת אותו לבן יחיד. לכל אחד יש גם יופי, איכות ומטרה ייחודית שהיא חלק משליחות בה תלוי העולם.

בהערה² הובא סיפור-משל יפה לפתיחת השיעור.

¹ בדיחה: אישה זקנה מבקשת מצייר פורטרטים לצייר דיוקן שלה ולהוסיף לציור עגילים מיהלום, שרשרת פנינים ושעון רולקס מזהב. "אבל את לא עונדת אף אחד מהתכשיטים האלה", התפלא הצייר. "נכון", ענתה הזקנה, "אבל אם אמות לפני בעלי והוא יתחנן מחדש, אני רוצה שאשתו הטרייה תשתגע מחיפושים אחרי התכשיטים האלה...".

² חבורת ישמעאלים ישיבה בעיר חאלב בסוריה ופטטה. תחת השולחן היה מוסתר בקבוק עראק שאסור לשתייה על פי חוקי האסלאם, אבל הם התפתו ושתו. אחד שתה יותר מדי והתנדנד כל הדרך הביתה. הוא נכנס שיכור וציווה את אשתו להביא מיד פרוסת עוגה וכוס קפה. היא התנצלה שייקח כמה רגעים לחמם את המים עבור הקפה, אבל הוא צעק בכעס שאם הקפה לא מוכן עד שיסיים את העוגה – הוא לא יחיה אתה יותר. מרוב לחץ, הכול הסתבך לה בידיים: הפתילייה לא בערה ואבקת הקפה נגמרה והיא לא עמדה במשימה. הוא התרגז וציווה אותה לעזוב את הבית. למחרת התעורר משיכורו ונזכר באסון שהמיט על עצמו. לפי חוקי האסלאם, בעל שהודיע לאשתו שהוא נפרד ממנה – הגירושין תקפים (בלי שטר גט) ואין פתרון. לאחר שהקאדי לא מצא מוצא, חשב הערבי שרב היהודים, הרב עזרא חמווי, מרבני סוריה לפני כמה חמישים שנה, יכול לפתור את הפלונטר. הרב חמווי ביקש ללכת עם הישמעאלי לביתו. הרב ביקש מהאישה להגיש לבעלה כוס קפה טורקי, ואז הורה

ב. טבעה של קנאה, לצורך במיוחד כלפי אדם קרוב - חבר, ידיד או בן משפחה. הלה הוא בבואה שלנו ולכן הקנאה מתפוצצת: אני כל כך קרוב אליו ויכולתי לעמוד במקומו.

כך כותב האבן עזרא לגבי הציווי לא תחמוד: אדם אינו מקנא בבת המלך, שזוכה לתהילה ועיסוק מצד כל המדינה. משום שהיא רחוקה מחייו ואינה מגלמת דמות שהוא יכול להחליפה. אבל אדם מקנא בחברו או בן דודו שהשיג יותר ממנו ומציג את החיים המושלמים שאני יכולתי להיות.

משה היה בן דוד ראשון של קרח ובן לוי כמותו. משה היה בן עמרם בן קהת בן לוי, וקורח היה בן יצהר בן קהת בן לוי. הם שיחקו אצל אותה סבתא ופתאום חוזר משה משנות גלותו במדין והופך להיות "איש האלוקים", שעל פיו יישק דבר וקורח היה רק אחד מהעם.

הרמב"ן כותב כי פרשת קרח מופיעה אחרי חטא המרגלים שסופר בפרשה הקודמת, משום שחטא המרגלים יצר את העיתוי שקורח היה זקוק לו: לראשונה לא הצליח משה להגן על עמו וכל בני הדור ההוא עמדו למות בחולות המדבר. המרירות הייתה עמוקה ונדרש רק לאסוף את "קואליציית הממורמרים", אסופת האנשים שסחבה חשבונות ישנים מול משה.

"ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי, ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן: ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם". קודם כל היו דתן ואבירם ובני משפחותיהם ששנאו את משה באופן אובססיבי עשרות שנים³. און בן פלת היה כמותם משבט ראובן ונסחף אחריהם. הקואליציה התנפחה בצירוף 250 ראשי ורבני העדה, שהיו בכורים שאמורים לעבוד במקדש, ולאחר חטא העגל נגזר שהכהונה תינטל מהבכורים ותועבר לידי שבט לוי, שבטו של משה. הם התקוממו בזעם שמשה דואג שוב לג'ובים למקורבים אליו. אחרי שלקח את ההנהגה לעצמו, את הכהונה הגדולה לאהרן ובניו, עכשיו מעביר את כל עבודת המקדש לבני שבטו.

השיטה של הקנאי להתמודד עם האיש שהוא מקנא בו, היא לסלק אותו מהזירה וכך לחסל את היתרון שמצית את הקנאה. כך נהג הקנאי הראשון, קין, כשקם והרג את הבל וכך החזיר את עצמו להיות הראשון. המדרש מספר כי קורח אסף את אנשיו ויצא לקמפיין מוזר נגד משה:

1. במדבר רבה יחג: 'ויקח קרח' - מה כתוב למעלה מן הענין [בסוף הפרשה הקודמת]? 'ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת' - קפץ קרח ואמר למשה: טלית שכולה תכלת מהו שתהא פטורה מחוט תכלת בציצית? אמר לו: חייבת בחוט תכלת בציצית. אמר לו קרח: טלית שכולה תכלת אין פוטרת עצמה, ארבע חוטים פוטרים אותה?! בית מלא ספרים [ספרי תורה] מהו שיהא פטור מן המזוזה? אמר לו: חייב במזוזה. אמר לו: כל התורה כולה תרע"ה פרשיות [פתוחות וסתומות] אינה פוטרת את הבית ושתי פרשיות שבמזוזה פוטרות את הבית?! דברים אלו לא נצטוית עליהן ומלבך אתה בודאן.

למה קרח היה מודאג מתכלת ומזוזה? רבינו בחיי כותב רעיון נהדר: אלו היו מטאפורות אודות **מעמדו העודף של משה רבנו**. קורח רומז כי כל עם ישראל נאים כ"תכלת" ואינם צריכים לחוט אחד – משה רבינו - שיהיה נעלה ופותר את כולם. כך כל העדה קדושים ובבחינת ספרי תורה ואינם צריכים למזוזה אחת שעומדת על הקיר גבוה, כמו הצדיק שעומד על בימה מעל כולם.

רבינו בחיי: כיוון בזה לומר כי ישראל שכולם קדושים וכולם חשובים מלאים מן המעלות - למה יצטרכו למשתררים ולמתנשאים עליהם? והמשיל המשתררים לחוט של תכלת ולמזוזה.

לבעל להתכופף תחת השולחן ולאסוף את הפירורים שנשרו אתמול מהעוגה. "הנה, עדיין לא סיימת את העוגה והתנאי שלך לא התקיים. תאכל את הפירורים ותהנה מהקפה שלך, וגם מאשתך..."

הנמשל הוא, שלפעמים יהודי מרגיש כמו פירור קטן ובודד, אבל העוגה היא סך כל הפירורים שלה וכל פירור מחזיק את גורל העם כולו.

³ בעבר דיברנו על כך שהתורה מתארת "אנשים" שקמים מול משה במשך עשרות שנים ונאבקים בו. במצרים נאמר: "והנה שני אנשים עברים ניצים" שאחר כך מלשינים על משה שהרג את המצרי. אחרי נס המן: "ויתירו אנשים ממנו עד בוקר". בחטא המרגלים: "ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה". אצלנו בפרשה מגלה התורה את זהות האנשים, כמו שכתוב 'סורו נא מעל האנשים הרעים האלה' והכוונה לדתן ואבירם.

הגמרא מוסיפה דבר מעניין: מעמקי תהומות הגיהנום, אנשי קורח מודים למשה בצדקת טענתו על הטלית והמזוזה. במסכת בבא בתרא מובאת סוגיה אגדתית שמפורסמת בתור "אגדות רבה רב בר חנה". האמורא מספר חמישה עשר סיפורים על מסעות שערך בעולם ובהם נחשף לתופעות טבע מוזרות שעולות על כל דמיון: איים ענקיים שמתהפכים על גבם, אנשים מתים שחוזרים לתחייה ויצורים ענקיים שהם גדולים מהעולם כולו. לפי כמה פרשנויות, מדובר במשלים שנועדו להעביר מסרים חדים ולא בסיפורים מציאותיים שהתרחשו כפשוטם. אחד הסיפורים נוגע לעדת קורח:

בבא בתרא עג, ב-עד, א: אמר רבה בר בר חנה: פעם אחת היינו הולכים במדבר והתלווה אלינו סוחר ישמעאלי... אמר לי: בוא ואראה לך את בלועי קורח. ראיתי בקעים בקרקע ומהם עולה עשן, לקח הסוחר גיזת צמר, הרטיב אותה במים ונעץ אותה בראש הרומח ותחב את הרומח בתוך הנקבים בקרקע. כשהוציאה משם ראיתי שהצמר חרוך מאש הגיהנום. אמר לי הסוחר: תקשיב מה אומרים אנשי קורח ושמעתי אותם אומרים 'משה ותורתו אמת ואנחנו בדאים'.

אנשי קורח אומרים "משה ותורתו אמת" ולא 'משה צדיק ואנחנו רשעים'. כי המילה "אמת" רומזת להודאתם בכל שלוש המחלוקות שנפערו בין קורח למשה: אהרן, מזוזה, תכלת.

ליקוטי שיחות ח/121 הערה 17: מובא בספרים ש'אמת' ראשי תיבות 'אהרן, מזוזה, תכלת'.

כך שמעמקי הגיהנום הם נאלצים להודות לפערי המעמדות ולעובדה, שמשה גבוה ונעלה מהם.

הרכנת הראש שלהם לפערי המעמדות, בולטת גם בשני העניינים המרתקים הבאים: א. הרמ"א ושאר פוסקי אשכנז כותבים בהלכות הבדלה, שהמנהג הוא למלא את הכוס על גדותיה וכך נשפך מעט החוצה. זאת בתור סימן ברכה בתחילת השבוע. אולם בספר "מטה משה", אחד הספרים החשובים על טעמי אשכנז, שחיבר תלמיד המהרש"ל לפני כ-500 שנה, מביא טעם נוסף:

2. מטה משה תקד: וכשמבדילים על הכוס שופכים מהיין על הארץ, דאיתא כל בית שלא נשפך בו יין – אין בו סימן ברכה... ועוד טעם לשפיכה זו, דכתב הריקנטי [מראשוני המקובלים באיטליה] פרשת קרח... דכתיב 'וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה' והם [בני קרח] לא יורדים לשאול עד שישראל עושים הבדלה, דכתיב 'הבדלו מתוך העדה הרעה'... ולתת לעדת קרח את חלקם.

זה נשמע כמו מדרש פליאה: היות שאצל בני קרח נאמר לשון "הבדלו", לכן הם לא חוזרים לגיהנום ממנוחת השבת, עד שישראל עושים הבדלה ומתקנים אותם במה שנותנים להם מיין ההבדלה.

מובא בספר באר משה מאוז'רוב רעיון עמוק: קרח ניסה לקעקע את המושג "הבדלה", הוא התכחש לעובדה שהקב"ה ברא עולם עם פערי מדרגות ותפקידים. הוא ניסה לסלק את העליונות של משה ולהשטיח את כל ישראל. לכן בעת ה"הבדלה", כשמחדדים את חילוקי התפקידים בעולם הזה – "בין אור לחושך, בין ישראל לעמים, ובין יום השביעי לששת ימי המעשה" – מתקנים את החטא של קרח⁴.

ב. הרעיון בולט גם בעניין המרתק הבא: שירת בני קרח על ירושלים. פרשת פנחס מטילה פצצה:

שם כו, יא: ובני קרח לא מתו (שמות ו, כד: ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף).

ואף שנאמר בפרשתנו "ותבלע... ואת כל האדם אשר לקרח" ובוודאי זה כולל את בניו, הקרובים אליו ביותר. עוד צריך לשים לב ללשון "ובני קרח לא מתו" ולא פשוט 'ובני קרח חיו'. אלא התורה רומזת על מצב חריג בו מצד אחד נפלו עם אביהם לאדמה ומצד שני הם "לא מתו", אבל גם לא ממש "חיו".

סנהדרין קי: מקום נתבצר להם בגיהנום וישבו עליו ואמרו שירה.

⁴ עוד רעיון בהמשך לזה: המהרי"ל כותב שצריך לקפל את הטלית במוצאי שבת מיד, משום חיבוב מצוה. אבל מה הקשר בין הטלית למוצאי שבת? אפשר לומר לפי המובא בפנים: אנשי קרח התעטפו בטליתות, כדי למחוק את מושג ההבדלה בין טלית התכלת לחוט התכלת היחיד, כנ"ל בפנים. ולכן במוצאי שבת כשעוסקים בהבדלה בין קודש לחול ומוזגים מהיין כדי לתקן חטא קורח, מקפלים גם הטלית כרמז לצדקת טענת הטלית של משה.

בני קרח קרסו עם אביהם לתוך האדמה ואז נפרדו דרכיהם: בעוד שקרח נצלה באש הגיהנום, בניו זכו לקומה גבוהה, מן 'גיהנום לאחמי"ם' ושם יושבים ואומרים שירה. שכן כדברי רש"י: "הם היו בעצה תחלה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם. לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנום".

בתחילת הדרך הם היו ממובילי המחלוקת, הם היו הילדים המסורים שמסיתים את אבא נגד משה: "הכול הוא לוקח לעצמו ולאחיו!". הם היו צייצני הטוויטר, תולי המודעות ומובילי חוגי הבית נגד משיח ה'. אולם כשהמחלוקת התלהטה כמו אש בשדה קוצים ויצאה משליטה, בני קרח הרהרו חרטה בליבם, שלא היה נכון לצאת נגד איש האלוקים. ועדיין בשבייתם בסערת המחלוקת, לא מצאו את הכוחות לצעוק 'עד כאן'. וכיון שמבחינה חיצונית הם נלחמו במשה ומבחינה פנימית הם רצו להפסיק, לכן מבחינה חיצונית נפלו לגיהנום, אבל בגיהנום גופא התבצר להם מקום גבוה יותר.

במקום אחר מוסיפה הגמרא כי בני קרח לא אומרים סתם שירה בגיהנום, אלא הם מהיוצרים המרכזיים של השירה הגדולה ביותר: זמרת ספר תהילים.

בבא בתרא יד, ב: דוד כתב ספר תהלים על ידי עשרה זקנים [דוד גילה ברוח הקודש מזמורים שנאמרו קודם על ידי] אדם הראשון, מלכי צדק, אברהם, משה ... ושלוש בני קרח (11 פרקים מתחילים ב"מזמור לבני קרח", כמו מזמור מב: "למנצח משכיל לבני קרח", מזמורים מד-מט שמתחילים ב'למנצח לבני קרח', מזמורים פד-פה ופז-פח).

כאן מעניין לשים לב, שרוב המזמורים הללו מדברים בשבח העיר ירושלים. כמו במזמור מב: 'אדדם עד בית אלוקים בקול רנה ותודה המון חוגג', מזמור מה: 'תבואנה בהיכל מלך', מזמור מו: 'נהר פלגיו ישמחו עיר אלוקים', מזמור מז: 'בחר לנו את נחלתנו', מזמור מח: 'גדול ה' ומהלל מאוד בעיר אלקנו הר קדשו, יפה נוף משוש כל הארץ', מזמור פד: 'נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'".

מה יש לבני קרח עם ירושלים? הרי הם מעולם לא הגיעו לארץ? ראיתי מבארים לפי נקודה המובאת בספר הזוהר והרבי מאריך בה בליקוטי שיחות יח/205 ואילך: הוויכוח בין קרח למשה גלש לכל סוגי המעמדות בעם ישראל. משה טען לקרח כי הפערים אינם קיימים רק בין קרח לאהרן, אלא מקיפים כל חלקי הבריאה. כדוגמה לכך הביא את העיר ירושלים, שהיא מרוממת משאר שטחי ארץ ישראל.

משה נקט דוגמה רחבה יותר, הרמוזה בתבלין "מעלה עשן". הכהן הגדול ביום הכיפורים היה מקטיר קטורת והיה מוסיף לה תבלין בשם "מעלה עשן", שהיה גורם לכך שהאש תיתמר למעלה. אולם המילה "עשן" הייתה גם רמז לראשי התיבות של שלוש הרבדים המרכזיים בבריאה: "עולם [מקום], שנה [זמן], נפש [אדם]" והיא רומזת להתעלות יום הכיפורים בכל שלוש הרבדים הללו: הכוהן הגדול מאחיו [נפש], עמד במקום הקדוש בעולם [עולם], בבית המקדש בירושלים, בזמן הקדוש בשנה [שנה] - ביום הכיפורים. ולכן הכהן מקטיר "מעלה עשן" לסמל את העלייה בכל ה"עשן".

משה דחה את טענת קרח באמצעות ה"מעלה עשן" והוכיח שיש פערים בכל הרבדים בבריאה: הכוהן הגדול נעלה מכל בני האדם, העיר ירושלים גבוהה מכל הארצות, ויום הכיפורים מיוחד מכל הימים. במקביל, בני קרח שרים מתוך האדמה "ירושלים, ירושלים", להודות לטענתו הכוללת של משה.

כאן שבה השאלה המרכזית: איפה הנחמה על טענת קרח? נכון שהם נאלצו להודות בעובדות, אבל איפה יישוב צעקת הלב על פערי המעמדות? הבה נפתח נקודה נפלאה שהיא אבן יסוד במחשבת כ"ק אדמו"ר (ליקוטי שיחות יח/204 ואילך) והפכה להיות המשימה המרכזית של הדור השביעי.

ג. מילה אחת רומזת לתשובת משה לקורח:

3. במדבר טז, ה: וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר: בקר וידע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו.

משה מציע לקרח התערבות פומבית: מחר בבוקר נתכנס בכניסה למשכן ה', כל צד יעמוד עם מחתת קטורת בידו והקב"ה יוכיח עם מי הצדק. אבל למה דוחה משה את ההכרעה למחר בבוקר ומאפשר עוד לילה של שנאה והסתה? מדוע לא קוטע את המחלוקת מיד עם הזמנה מיידית למשכן ה'?

רש"י מפרש בפירוש ראשון, שרצה לתת הזדמנות לחזור בהם. מפרשים אחרים מחדדים כי הלילה הוא זמן של חשבון נפש ותשובה, כמו שהבוקר הוא זמן של התחדשות מחטאי היום הקודם ולכן משה חשב שהם יתעוררו לשוב. אמנם רש"י אינו מסתפק בכך, אולי משום שכשמתרכזים הרבה בעלי מחלוקת, יחד עם 250 נשיאי עדה פצועי אגו, המחלוקת מתעצמת ככל שחולף הזמן ואינה נחלשת.

רש"י מוסיף פירוש מהמדרש: 'בקר' – אמר לו משה: גבולות חלק הקב"ה בעולמו, יכולים אתם להפוך בקר לערב? כן תוכלו לבטל את זו. שנאמר 'ויהי ערב ויהי בוקר ויבדל', וכך 'ויבדל אהרן להקדישו'.

הרבי מוצא הסבר מרהיב בדברי המדרש הללו. משה אומר לקרח כך: עכשיו מתקרב הלילה ונחמד לנו החושך והרוגע, אבל מחר הכול יתהפך ויגיע הבוקר. השקט יתחלף בשמש חמה והמנוחה בעשייה זריזה - ואי אפשר לערב ללא בוקר ולבוקר ללא ערב. השונות היא השלמות שהופכת את החיים למגוונים. לכן אתה עולם שלם בפני עצמך ואינך צריך לחשוך בכהונת אהרן.

בני האדם אינם חוזרים על עצמם, אלא כל אחד הוא יחיד מסוגו. דיברנו בעבר על פלא האינדיבידואליות: העובדה שכל אחד נברא עם מראה ייחודי ואין שניים עם טביעת אצבעות זהה. בכך אומר הקב"ה לאדם: יש לי רק סוג אחד ממך ושמורה לך שליחות ייחודית.

לכן כל אחד נושא חשיבות עצמית. אמנם מבחינה אחת, משה גדול מקרח וירושלים גדולה משאר ארץ ישראל, אבל מבחינה אחרת, קורח גדול ממשה ושאר ארץ ישראל גדולה מירושלים. אמנם קורח אינו יכול להחליף את משה, אבל גם משה אינו יכול להחליף את קורח. הוא לא זכה בעושר העצום של קורח וגם לא בניסיונות הרחניים של קורח, ולכן אינו יכול לגרום את הנחת שיגרום קורח⁵.

למה הדבר דומה? משל נפלא מספרו של הגאון הרב עובדיה יוסף "ענף עץ אבות", על דברי המשנה: "אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום". האריה היה ישן ביום והעכבר קפץ עליו אנה ואנה ויעירוהו משנתו. האריה התרגז וביקש לטרוף את העכבר. פרץ העכבר בבכי והבטיח להפוך להיות עבדו של האריה ולהצילו מכל צרה. התחיל האריה לצחוק: מה אתה יכול להועיל למלך החיות? תברח מהר לפני שאחסל אותך.

פעם צעד האריה לחפש מזונו ונפל בתוך רשת שפרשו הציידים. שאג האריה שאגת צער אדירה ושמע העכבר הקטן את כאבו. הוא נזכר בחסד שעשה עמו האריה, התקרב אל המלכודת ופרם בשיניו את הרשת. האריה הנרגש פסע החוצה והעכבר אמר לו: "מלכי היקר, זכור, אז חשבת אותי כבריה שאין לה תועלת, עתה גילית שחייך תלויים ביצירה קטנה כמוני..."

בהערה⁶ הובא סיפור חשוב ונפלא על המשימה השמורה לכל אדם, שאיש אינו יכול לקחתה ממנו.

⁵ בעבר הבאנו פירוש יפה, שזאת הסיבה שמברכים כל ילד בישראל: "ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה" ולא 'ישימך כאברהם, יצחק ויעקב', כמו אצל הבנות: "ישימך אלוקים כשרה רבקה רחל ולאה". שכן מנשה היה הראשון שמחל על קנאתו ולא זעם על העדפת אחיו הצעיר. מנשה פתח דרך לאנשים בריאים בנפשם, שמעריכים את עצמם לפי השליחות האישית של עצמם ולא לפי הגדלות של אחיהם.

⁶ בשנת תקכו, 1766, השתדך בחור בשם יצחק נייבורג מהעיר מנהיים עם נערה בשם לאה גונצהויזן מבון, שתי ערים בגרמניה. לקראת החתונה הגיעו הכלה ומשפחתה למנהיים והחתן היה נראה טרוד. אמו התעניינה האם מצא פגם בכלה והשיב שהוא מודאג בשל כספי החתונה. החתונה התקיימה ביום רביעי והחתן נשא דברים בסעודת ליל שבת, אבל בשבת בבוקר, לקח את כסף הנדוניה והסתלק מהעיר. לאחר חיפושים הוא נמצא בעיירה סמוכה והסביר שמסוכן לו להיות במנהיים והוא מוכרח לברוח. המחותנים הציעו שהזוג ייסע לבון, עיירת הכלה, אבל כשהגיעו לשם, החתן אמר שהוא מוכרח לעזוב את המדינה מיד ולנסוע לאנגליה, ועל כן מבקש לגרש את אשתו. הזוג נסע לעיירה קליווא, שבין גרמניה להולנד, שם שוחח הבעל ארוכות עם הגאון ישראל ליפשיץ (סבו של מחבר הפירוש תפארת ישראל על המשנה) ובאותו יום סידר הרב את הגט. החתן התחייב להחזיר את כל כספי הנדוניה ונסע משם לאנגליה לעסוק במסחר. כשנדע לאבי החתן סיפור הגירושין, כעס על הגט ועל הכסף שהוצא מבנו ופנה לרבה של מנהיים, הרב טעבלי העס, בטענה שבנו משוגע ואינו יכול לתת גט. הרב העס הסכים שחתן שבאמצע השבת הראשונה בורח עם כסף בכיסו, בלי להסביר דבר, סובל מחולי רוח ואינו כשיר לגירושין. הרב העס פנה לרבה של פרנקפורט, הרב אברהם אבוש מליסא והרב הסכים בתוקף כי האישה היא אשת איש לכל דבר ומי שיישא אותה – ילדיו יהיו ממזרים. מנגד, הרב ליפשיץ, רבה של קליווא התעקש כי שוחח עם החתן והתרשם שהוא מודע לחלוטין למעשיו והגט שריר וקיים, ואילו הצטרפו הנודע ביהודה, השאגת אריה והיעבץ.

ליקוטי שיחות יח/204,207: כמו בזמני 'ערב ובוקר', שלכל זמן יש עניינו ותפקידו, ודווקא כאשר כל אחד מבצע תפקידו לפי ההגדרה שלו – נעשה משניהם יחד 'יום אחד', כך בנוגע לעבודה של כל נברא, תכלית ושלמות הבריאה נעשה על ידי שכל נברא משלים את התפקיד לשמו נברא לפי ההגבלה וההגדרה שלו ... הדרגה הגבוהה היא שכל המדרגות משלימות זו את זו. בדרגת ה'נפש': אף שהרגליים הם סוף המדרגות והראש הוא העליון, מכל מקום הרי בבחינה אחת יש יתרון ומעלה לרגליים שצריך להלך בהם וגם הם מעמידי הגוף והראש, וגם כשאירע כווד בראש מקיזים דם ברגליים ונרפא ונמצא שאין שלמות לראש בלי הרגליים. כך כל ישראל הם קומה אחת שלמה. בדרגת ה'עולם': הגמרא מונה 'עשר קדושות בארץ ישראל', זו למעלה מזו, אבל כל העשר קדושות צריכות זו לזו [ירושלים צריכה ליהודים שבאים מכל הארץ, וההיכל צריך לקורבנות שנעשים בעזרה וכו']. וכך ב'שנה': שנה מורכבת מכל התקופות של חול, שבת ומועד וכל אחד משלים תפקידו.

הדברים נושאים משמעות רחבה יותר: אין כאן רק זכות לגבי הערך העצמי, אלא גם חובה עצומה, שמעוררת מודעות לגודל התביעה והציפייה מהאדם. רבינו הזקן בתחילת פרק מא בתניא, מציע להתבונן בכך כדי לעורר יראת שמים בסיסית:

האדם עומד לבדו מול הקב"ה ונדרש לספק תוצאות. הוא אינו גרגר בתוך שק חיטה, אלא דמות ייחודית שאין אחד כמותה ונועד למשימה ייחודית. כך אומרת המשנה בסנהדרין: כאשר באים העדים להעיד בדיני נפשות, מזהירים אותם כי אדם הראשון נברא יחידי, בניגוד לשאר הנבראים בטבע שנבראו כל מיליוני המינים ביחד. וזאת כדי להזכיר לו שהוא יחיד בעצם והעולם כולו עומד על גביו. יתירה מכך: הקב"ה ממשיך ובורא כל אדם בחותם ייחודי ואינדיבידואלי ואין שני אנשים עם אותו מראה, כדי שאדם יאמר לעצמו שלוש מילים: **בשבילי נברא העולם** ואז ימשך מן החטא.

נחמד הדברים בדרך מזעזעת: "מאויבי תחכמני", ומי שרוצה לדעת מעלת יהודי אחד, שיקשיב לחולי המטורף שבער בנאצים לחסל כל יהודי בודד היל"ת. בוועידת ואנזה בה היידיריך ימח שמו הציג את הפתרון הסופי, מנו את כמות היהודים בכל מדינה באירופה (הרשימה מתורגמת בויקיפדיה ערך 'ועידת ואנזה'): בברית המועצות חמישה מיליון, בפולין 2.284.000, בצרפת 700,000 יהודים, וכן הלאה בעשרות מדינות בכל רחבי היבשת. גם מצוין: באלבניה 200 יהודים. כן, מכונת ההשמדה שהתעסקה עם חמישה מיליון בברית המועצות, לא וויתרה על מאתיים יהודים באלבניה.

מה שעשו הנאצים ימ"ש בשנאה, להבדיל אלפי הבדלות, הרבי עשה באהבה והפך את המשימה למרכז השליחות של דורנו עד ביאת המשיח: כל אדם הוא יחידי ולכן העולם כולו תלוי ביהודי אחד שיענה 'אמן יהא שמיה רבא'. כמו משה שנבחר לתפקידו, לאחר שרדף אחרי גדי אחד מתוך העדר, כך מנהיג ישראל הוא מי שיועד להעריך את ייחודו וחשיבותו של יהודי בודד באלבניה.

הנה רעיון כביר, בו הרבי הביא לשיא את תפישת היהודי האחד. ניכנס לכך עם דילמה הלכתית קשה וכואבת: ה-11 בנובמבר 1982 היה אחד הקשים בתולדות מדינת ישראל, בו אירע 'אסון צור הראשון'. בשעה שבע בבוקר אירע פיצוץ בבניין הממשל הצבאי הישראלי בעיר צור בלבנון והבניין קרס. יותר מתשעים אנשי שב"כ, חיילי צהל ואזרחים לבנוניים נקברו תחת ההריסות. הצבא הביא כלים הנדסיים כבדים במטרה לפנות את ההריסות ואז עלתה דילמה: רוב החיילים היו לכודים בחלק הבניין התחתון ואילו בחלק העליון היו חיילים בודדים. כדי להגיע במהירות אל החיילים הרבים שנמצאים בחלק התחתון, נדרש לעלות עם כלים כבדים על חלקו העליון וייפגעו החיילים הבודדים הללו.

עלתה השאלה האם הצלת רבים קודמת לחיי מועטים? לכאורה אם מעטים חשובים, בוודאי רבים?

אירופה כולה סערה בסערת הגט והרב דפרנקפורט, הרב אברהם אבוש, נכנס בקנאה גדולה לתוך העניין. חלפו שנתיים והרב אבוש נפטר ופרנסי פרנקפורט החליטו כי לא יקחו לקהילתם הרמה, שום גאון שתמך בעמדה ההפוכה מרבה. הם הפכו את כל אירופה בניסיון למצוא גדול שמתאים לקהילה רמה כמותם ולא היה מעורב בסערת הגט מקליווא. מצאו את הגאון החסיד רבי פנחס הלוי הורביץ, בעל הפלאה, מתלמידי המגיד ממעזריטש, שלא נטל חלק בפרשה ואף שנמנה על החסידים, מינוהו לרבה של קהילת פרנקפורט האשכנזית. כיצד קרה הדבר, שגאון כמותו לא חיווה דעתו בנושא? לאלוקים פתרונים: האמת היא שבעל הפלאה כתב תשובה חריפה להכשיר הגט, כעמדת שאר גאוני הדור, אבל כשסיים לכתוב את התשובה, שפך בטעות מהדיו על הדף וכתם גדול התפשט עליו. לרגע חשב לכתוב את התשובה מחדש, אבל אמר לעצמו כי כתלמיד של הבעש"ט, שחונך שעלה לא נושר ברוח בלי הסכמה מלמעלה, כנראה מן השמים לא רוצים שהוא יתערב בפרשת הגט. הנה חלפו השנים והתברר כי **הכול נועד מראש כדי להובילו למשרת החיים שנועדה עבורו.**

האמת היא, שהשאלה הכואבת הזו, יכולה ליפול לפתחו של כל אדם: אדם נוסע בכביש ופתאום מגלה חמישה ילדים חוצים את הכביש והוא עומד לפגוע בהם. יש לו יכולת לסובב את ההגה במהירות, אבל אז יפגע בילד בודד שצועד בצד. האם עדיף לפגוע באחד במקום בחמישה? או קטר רכבת שמבחין באוטובוס מלא על המסילה והרכבת עומדת לפגוע בהם ישירות, אבל יכול לסובב את ההגה ולפגוע באדם אחד שעומד בצד. האם יעשה זאת כי חיי הרבים קודמים לחיי היחיד?

ההלכה היא: "אין מקפחים נפש מפני נפש". אסור לפגוע בחיי אדם ואפילו לשם הצלת 5000 איש. כך כותב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה ה,ה: "אם אמרו להם עובדי כוכבים תנו לנו אחד מכם ונהרגנו ואם לאו נהרוג את כולכם - יהרגו כולם ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל". מכאן מסיק הרב שאול ישראלי, ראש ישיבת מרכז הרב ודיין בבית הדין הגדול, לגבי אסון צור (שו"ת חוות בנימין סימן יח): "לענין בית רב קומות שהתמוטט ... ולשם הצלת הרבים שבקומות התחתונות מוכרחים לפגוע במעטים הנמצאים בקומות העליונות ... בשום פנים אסור להציל אפילו רבים וחשובים כשהצלתם מחייבת הריגתו (או אפילו גרם הריגתו) של אחד". כך מסיק הגאון אליעזר וולדנברג, מחשובי הפוסקים בדור הקודם, לגבי המקרה הנוסף שהוזכר (שו"ת ציץ אליעזר סימן טו): "כלי רכב שנקלע לפני אנשים רבים שחוצים את הכביש ואפשר לעשות עצירה ונסיגה אחורנית כדי שלא יהרגו, אבל מאחוריו נמצא יחיד עומד באופן שברור שיהרג ... נראה דמוטב לנהוג ב'שב ואל תעשה', כי 'מאי חזית שדמו של זה אדום מדמו של חברו' ובהריגה וודאית אין חילוק בין יחיד לרבים".

עולה התמיהה למה? הרי הרחמים על האחד חורצים את חיי הרבים? כך מקשה הכסף משנה על הרמב"ם שם: "לא ידענא טעמא מאי? ... מוטב שיהרג הוא עצמו ואל יהרגו כלם".

הכסף משנה עונה בפשטות: "קבלה הייתה בידם ששפיכות דמים – יהרג ואל יעבור". מדובר ב"קבלה", בעיקרון מוחלט ללא טעם ודין. שכן יהודי לא הורג. אין דבר כזה סיבה שמצדיקה הרג. זה לא החשיבות של חיי האדם, כמו חומרת איסור רציחה, ששום שיקול בעולם אינו מתיר אותה.⁷

בנוסף לטעם הפשוט, הרבי כותב ברשימותיו הפרטיות, הסבר עצום, שכאילו משמש מבוא לכל המהפכה שיחולל בשנים הבאות. הדברים נכתבו מעומק לבו הטהור, בשיא ימי התופת וההריגה בשנת 1944. הרבי דן שם אודות ההבדל בין הפאשיסטים המקריבים את אירופה כולה ובין החשיבה היהודית. הם שמים את המדינה לפני הכול ומקריבים מיליוני חיילים בשביל שיגיונות אימפריאליסטיים ואילו אצלנו נקבע הכלל הנ"ל ש"אין מקריבים נפש בשביל נפש".

הרבי מסביר בשני אופנים. ראשית, לכל אדם יש שליחות ייחודית ולעולם לא נוכל לדעת מה כוחו של היחיד לחולל, ולכן אין ביכולתנו לקבוע שהרבים עולים עליו. [דוגמה בדרך אפשר מסיפור יוסף ואחיו: אם נבחן את הדברים כמותית, עשרה אחים חשובים מיוסף וראוי להקריב אחד בשביל להציל עשרה. אבל בסופו של דבר התברר שאת השליחות שנועדה לילד האחד - עשרה לא יוכלו לעשות. הוא זה שהציל את העולם מהרעב וחיי העשרה עצמם הפכו להיות תלויים ברצונו וחוכמתו].

שנית: כל אדם נושא ניצוץ אלוקי, שהוא בלתי מדיד. הורים לא יקריבו ילד אחד בשביל להציל חמישה, משום שערך האחד הוא שלם ואינו ניתן לכימות. מדידה שייכת בין דברים בעלי ערך יחסי ואפשר לקבוע כי זה גדול מזה. אבל כשכל אחד הוא שלם – לא שייך לטעון שאין סוף גדול מאין סוף.

רשימות הרבי ב: מזהירים לעדים דיני נפשות: 'נברא אדם יחיד... לפיכך חייב כל אחד ואחד לומר בשבילי נברא העולם'. היינו שכל אחד צריך לקבוע במחשבתו שהוא חשוב כמו עולם מלא, כי אם מנצל כוחותיו במילואם, הרי אמרו חז"ל (אבות ד,ג): 'אין לך אדם שאין לו מקום ואין לך אדם שאין לו שעה' [אין אדם שלא נועד למשימה בה תלוי כללות העולם]. יתירה מזה: כלל ברור שלעולם לא מוסרים נפש מפני נפש, ואף שאחד הוא גדול בישראל והשני פשוט שבפשוטים, וגם ביחיד ורבים אין היחיד נמסר למיתה כדי להציל רבים. שכן נאמר בפרשת ראה 'בנים אתם לה' אלוקים', שבכל אחד

⁷ הכסף משנה מגדיר זאת כ"קבלה", ללא טעם. אבל ניתן להוסיף מעט טעם כדי לשבר את האוזן: הקלה באיסור "לא תרצח" היא מדרון חלקלק שאחריתו מי ישורנו. אין דבר מסוכן יותר מליצור מדידה וחישוב בערך החיים ולקבוע שיש חיים ששווים יותר וחיים ששווים פחות. כי איפה עובר הגבול? ניח שחיי 90 חיילים שווים יותר מחיי שלושה, ומה עם שני חיילים מול אחד? ומה עם בריא מול נכה? ומה עם נכה מול לוקה בנפשו שאינו מודע מה קורה אתו? הדרך היחידה להתמודד עם קדושת החיים היא להחליט שאיננו מתמודדים אתם. אנו לא מפסיקים חיים, נקודה. ה' נתן חיים ורק הוא לוקח ל"עץ

יש ניצוץ אלוקי ומצד ניצוצות אלו, אי אפשר לחלק מדרגות בבני ישראל, כי חילוקי המדרגות הם רק מצד השכל והמידות או מחשבה, דיבור ומעשה, אבל מצד עצם הנשמה לא שייך לחלק מדרגות.

כדוגמה למעלת אחד שיכול לשנות את העולם ובמידה כזו שהבעל שם טוב לא יכול, נזכיר סיפור ידוע: הבעל שם טוב היה כאוב ומסוגר, מפני קטרוג חמור על יהודי העיר. פתאום נכנס יהודי פשוט בשם דוד ונהרו פני הצדיק. הוא סיפר לתלמידיו כי הלה גרם נחת רוח רב, שלא גרם גדול שבצדיקים. דוד עני ואביון שחסך כספו לקנות אתרוג יקר, ורעייתו בתסכולה על מצבם, פסלה את הפיטם. אולם הלה לא זעם, אלא הרים עיניו למעלה ואמר באמונה פשוטה: "ריבוננו של עולם, כך אתה רוצה שיהיה וכך יהיה...". דבקות אמונתו גרמה נחת שלא נגרם מאז עקדת יצחק והסירה הקטרוג.

זו משימת דורנו: לראות בכל יהודי את האדם השלם, היחיד שקיים ובו תלוי העולם כולו. הגיע כבר הזמן ל"ואתם תלוקטו אחד אחד בית ישראל", בגאולה האמתית והשלמה עכשיו נאו ממש.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**